

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
УА “ПОЛАЦКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ”

УДК 572.9

№ дзяржрэгістрацыі 20091312

Інв.№

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па навуковай рабоце

к.т.н. _____ Д.А. Глухаў

_____ 2011 г.

СПРАВАЗДАЧА
аб навукова-даследчай рабоце

“ТРАДЫЦЫІ ВЫХАВАННЯ І ПОБЫТУ ДЗЯЦЕЙ НА ТЭРЫТОРЫІ
БЕЛАРУСКАГА ПАДЗВІННЯ Ё КАН. ХІХ – ПАЧ. ХХІ СТСТ.”

(выніковая)

дамова с БРФФД № Г 09 Пл - 007 ад 01.04.2009 г.

Навуковы кіраўнік НДР

к.г.н., дацэнт

_____ С.У. Андрыеўская

" " _____ 2011 г.

Нормакантралёр

_____ Л.В. Дзмітрачэнка

" " _____ 2011 г.

Наваполацк, 2011

СПІС ВЫКАНАЎЦАЎ:

Кіраўнік тэмы,
кандыдат гістарычных навук

Андрыеўская Святлана
Уладзіміраўна

Выканаўцы тэмы:

Мішына Вера Іванаўна

Даўгяла Наталля Віктараўна

Магалінскі Ігар Уладзіміравіч

РЭФЕРАТ

Праца складаецца з 82 стар., 3 частак, выкарыстана 110 крыніц.

ТРАДЫЦЫЙНАЕ ВЫХАВАННЕ, ПОБЫТ ДЗЯЦЕЙ, НАРОДНАЯ ПЕДАГОГІКА, ГУЛЬНЯ, ЦАЦКА, АБРАД, СВЯТА, ПРЫКМЕТЫ, ПАВЕР'І, САНИТАРНА-ГІГІЕНІЧНЫЯ ЁМОВЫ, НАРОДНАЯ МЕДЫЦЫНА.

Аб'ектам даследавання з'яўляюцца традыцыі выхавання і побыт дзяцей у канцы XIX – пач. XXI стст. Мэтай даследавання з'яўляецца даследаванне традыцый выхавання і побыту дзяцей на тэрыторыі беларускага Падзвіння ў іх гістарычным генезісе з кан. XIX да пач. XXI стст. Для дасягнення мэты ставяцца наступныя задачы:

1. Вывучыць этнапедагагічныя прыёмы і метады выхавання дзяцей на тэрыторыі Падзвіння з кан. XIX да пач. XXI стст.

2. Разгледзіць народныя медыцынскія і гігіенічныя прыёмы ў доглядзе дзяцей на тэрыторыі Падзвіння;

3. Вывучыць і праслядзіць змены у бытавых ўмовах выхавання дзяцей (харчаванне, прадметы быту, адзенне, абутак і інш.) з кан. XIX – пач. XXI стст.;

4. Даследаваць гульні і цацкі, іх ролю ў выхаванні дзяцей у кан. XIX – пач. XXI стст. на тэрыторыі Падзвіння;

5. Выявіць ролю і месца дзяцей у абрадах, вераваннях традыцыйнай культуры беларусаў Падзвіння.

У працэсе працы па навуковай тэме праведзена палявое этналагічнае даследаванне мэтай якога быў збор першаснай інфармацыі аб традыцыях выхавання і догляду дзяцей на тэрыторыі Падзвіння ў XX – пач. XXI стст. Сабраная інфармацыя апрацавана, выкарыстана ў тэксце працы. Абагулена інфармацыя аб калекцыях музеяў Падзвіння ў якіх захоўваюцца цацкі, прадметы дзіцячага быта. У даследаванні таксама выкарыстаны матэрыялы з архіваў, прымяняўся аналіз апублікаваных крыніц і літаратуры па тэме.

У даследаванні раскрываецца змест традыцыйных педагагічных уяўленняў адносна выхавання дзяцей, характэрных для тэрыторыі Прыдзвіння. Разгледжана месца дзяцей у сістэме роднасных сувязяў, роля традыцыйных гульняў і цацак у працэсе выхавання, прыкметы, павер'і, рытуальныя дзеянні, звязаныя з дзецьмі, санітарна-гігіенічныя ўмовы выхавання дзяцей, традыцыйныя метады і сродкі іх лячэння. У даследаванні паказана змены, якія адбыліся ў сферы выхавання і побыце дзяцей на працягу з канца XIX да пачатку XXI стст.

Матэрыялы, атрыманыя ў выніку даследавання, выкарыстаны ў вучэбным працэсе Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта пры выкладанні курса “Гісторыя Беларусі (акт ад 29.06.2010 г.).

Вынікі даследавання таксама могуць быць выкарыстаны ў вучэбным працэсе сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў, пры напісанні навуковых прац па блізкай праблематыцы. Праблемы сучаснага грамадства ў сферы выхавання дзяцей патрабуюць пераасэнсавання лепшых набыткаў народных традыцый і ўкаранення іх у сучасны педагагічны працэс, таму матэрыялы, атрыманыя ў выніку даследавання, могуць быць скарыстаны ў педагагічнай практыцы сучасных сямей.

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ	5
1 ГІСТАРЫЯГРАФІЯ, КРЫНІЦЫ І МЕТАДЫ ДАСЛЕДАВАННЯ	7
2 ТРАДЫЦЫЙНАЕ ВЫХАВАННЕ ДЗЯЦЕЙ НА ТЭРЫТОРЫІ ПАДЗВІННЯ	13
2.1 Народныя педагагічныя ўяўленні і сродкі выхавання дзяцей у сям’і на тэрыторыі Падзвіння	13
2.2 Дзеці ў сістэме роднасных і сваяцкіх адносінаў	24
2.3 Гульні і цацкі дзяцей на тэрыторыі Падзвіння	30
2.4 Дзеці ў традыцыйных абрадах, святах, вераваннях на Падзвінні	35
2.4.1 Узел дзяцей у абрадах і святах календарнага цыклу	35
2.4.2 Роля дзяцей у сямейных абрадах	43
2.4.3 Дзеці ў прыкметах і павер’ях	53
2.4.3.1 Прыкметы, павер’і і рытуальныя дзеянні, звязаныя з ростам і развіццём дзіцяці	53
2.4.3.2 Пабытовыя прыкметы і павер’і, звязаныя з дзецьмі	55
3 УМОВЫ ЖЫЦЦЯ ДЗЯЦЕЙ І АСАБЛІВАСЦІ ПОБЫТУ НА ТЭРЫТОРЫІ ПАДЗВІННЯ	58
3.1 Змена дэмаграфічнай сітуацыі з кан. XIX да пач. XXI ст.	58
3.2 Санітарна-гігіенічныя і бытавыя ўмовы жыцця, харчаванне дзяцей	61
3.3 Традыцыйны метады і сродкі лячэння дзяцей	65
3.4 Дзіцячай мэбля, вопратка	68
ПЕРСПЕКТЫВЫ ДАЛЕЙШАГА РАЗВІЦЦЯ І ПРАКТЫЧНАГА ВЫКАРЫСТАННЯ АТРЫМАННЫХ ВЫНІКАЎ	72
ЗАКЛЮЧЭННЕ	74
СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ І ЛІТАРАТУРЫ	75

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Аверьянова, Н.И., Гаслова, А.А. Вскармливание ребёнка первого года жизни: Учеб. пособие / Н.И. Аверьянова, А.А. Гаслова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 192 с.
2. Андрыеўская С.У. Палявыя даследаванні Падзвіння па этнаграфіі дзяцінства летам 2010 г. // Вестник Полоцкого государственного университета. Сер. А: Гуманитарные науки. – № 1 – 2011. – С. 92 – 98.
3. Андрыеўская С.У. Традыцыі сямейнага выхавання і побыт дзяцей на тэрыторыі беларускага Падзвіння: гістарыяграфія і крыніцы // Вестник Полоцкого государственного университета. Сер. А: Гуманитарные науки. - №7. – 2009. – С. 71 – 74.
4. Андрыеўская С.У. Традыцыйныя прыёмы гадавання дзяцей на Падзвінні // Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых даследаванняў (да 80-годдзя пачатку археалагічных даследаванняў у г. Полацку): зб. навук. прац рэспубл. навук.-практ. семинара. – Полоцк, 20-21 ноября 2008 г. / пад агульн. рэд. Д.У. Дука, У.А. Лобача. – Наваполацк: ПДУ, 2009. – С. 123 – 128.
5. Анимелле, Н. Быт белорусских крестьян / Н. Анимелле // Этнографический сборник. – 1854. – Вып. 2. – С. 111–268.
6. Арлова, Г.П. Беларуская народная педагогіка / Арлова Г.П. – Мн.: Народная асвета, 1993. – 120 с.
7. Арлова, Г.П. Прымаўкі і прыказкі – адна з крыніц маральнага выхавання / Арлова Г.П. // Народная асвета. – 1988. – №2. – С. 12 – 15.
8. Арлова, Г.П. Традыцыі эстэтычнага выхавання ў беларускай народнай педагогіцы: манаграфія / Г.П. Арлова, С.Р. Туболец; пад агульн. рэд. Г.П. Арловой – Віцебск: УА "ВДУ імя П.М. Машэрава," 2008. – 162 с.
9. Архіў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклора НАН Беларусі. – Фонд 6. – Воп. 11. – Спр. 247. – Л. 1 – 13; 2. – Спр. 261. – Л. 1 – 16; 3. – Спр. 273. – Сш.13. – Л. 1 – 30.
10. Байбурин, А.К. Ритуал в традиционной культуре: Структурно-семантический анализ восточнославянских обрядов / А.К. Байбурин. - СПб.: Наука, 1993 г. – 240 с.
11. Барташэвіч, Г.А. Вершаваныя жанры беларускага дзіцячага фальклору / Г.А. Барташэвіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1976. – 168 с.
12. Барташэвіч, Г.А. Фальклор у сістэме выхавання: этнапедагогіка // Адукацыя і выхаванне. Праблемы выхавання. – 1995. – № 1. – С. 71 – 75.
13. Беларусы: у 8 т. Т. 5. Сям'я / В. К. Бандарчык, Г. М. Курыловіч, Т. І. Кухаронак і інш.; Рэдкал.: В.К. Бандарчык і інш.; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі. – Мн.: Бел. навука, 2001. – 375 с.
14. Болбас, В.С. Маральны ідэал этнічнай педагогікі беларусаў / В.С. Болбас

// Народная асвета. – 1999. – № 6. – С. 148 – 153.

15. Болбас, В.С. Этычная педагогіка беларусаў / В.С. Болбас – Мн.: Бел навука, 2004. – 173 с.
16. Вальченко, С.А. Фольклор как средство воспитания в народной педагогике Белорусов // “Скарына і наш час”: матэрыялы IV Международной научной конференции. Ч.2. – Гомель, 2008. – С. 145 – 149.
17. Витебская губерния: историко-географический и статистический обзор. Вып. 16. История. Природа. Население. Просвещение / В.М. Долгоруков. – Витебск, б.т. – 1890. – 387 с.
18. Воронежская, Л.Н., Мелешко, Ю.В. Народная педагогика / Л.Н. Воронежская, Ю.В. Мелешко. – Мн.: Красико-Принт, 2007. – 172 с.
19. Вяселле: Абрад./ Уклад., уступ. арт. і камент. К.А. Цвіркі; Муз. дадатак З. Я. Мажэйка; Рэд. тома В.К. Бандарчык, А. С. Фядосік. – 2-е выд. – Мн.: Бел. навука, 2004. – 683 с. (Беларуская народная творчасць).
20. Грымаць, А.А. Беларуская народная педагогіка: тэорыя і практыка : дапам. Для студэнтаў і выкладчыкаў / А.А. Грымаць, Л.М. Варанецкая. – Мн.: Бел. дзярж. пед ун-т імя М. Танка, 1996. – 191 с.
21. Грымаць, А.А. Народная педагогіка беларусаў / А.А. Грымаць, Л.М. Варанецкая, У.В. Пашкевіч – Мн.: Універсітэцкае, 1999. – 254 с.
22. Григорьев, В.М. Народная педагогика игры. – Ч.2 / В.М. Григорьев – М.: ОДИ-International, 1996. – 86 с.
23. Гульні, забавы, ігрышчы / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы; уступ. арт., уклад., сістэматызацыя матэрыялаў і камент. А.Ю. Лозкі; рэдкал.: А.С. Фядосік (гал. рэд.) [і інш.] – 3-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2000. – 530 с.
24. Даследаванне лакальных культур Беларусі / Міністэрства культуры РБ, УА “Беларускі дзяржаўны універсітэт культуры і мастацтваў.” – Мн.: Беларускі дзяржаўны ун – т культуры і мастацтваў, 2008. – 402 с.
25. Демидова, А.В. Семья и её институциональные изменения в Республике Беларусь: автореф. дис....канд.социол. наук: 22.00.01. / А.В. Демидова; Беларус. гос. ун-т, Мн., 2008. – 17 с.
26. Дзіцячы фальклор Віцебшчыны ў сучасных запісах: дапаможнік / Склад. А.С. Емельянаў, Г.П. Харошка. – Віцебск: Выдавецтва УА “ВДУ імя П.М. Машэрава,” 2007. – 200 с.
27. Дзіцячы фальклор: зборнік фальклорных матэрыялаў / рэд. кал.: У.А. Васілевіч (наук. рэд.) і інш. – Мінск: БДПУ, 2006. – 359 с.
28. Дзіцячы фальклор / Склад., уступ. арт. Г.А. Барташэвіч; рэдкал. В.К. Бандарчык [і інш.]; рэд. тома К.П. Кабашнікаў. – Мінск: Навука і тэхніка, 1972. – 734 с.
29. Довнар-Запольский, М.В. Крестьянские игры в Минской губернии / М.В.

Довнар-Запольский // Живая старина. – 1891. – Вып. 4. – С. 203–208.

30. Жлоба, С.П. Народная педагогика Полесья: по материалам этнографических исследований / С.П. Жлоба; науч. ред. Б.М. Лепешко. – Брест: БРГУ імя А.С. Пушкіна, 2002. – 324 с.

31. Жыцця адвечны лад: беларускія народныя прыкметы і павер'і / Кніга 2. / Уклад., прадм., пераклад, бібл. У. Васілевіча / Мінск: Беларусь, 2010. – 614 с.

32. Земляробчы каляндар: Абрады і звычаі / Уклад., класіфікацыя, сістэматызацыя матэрыялаў і камент. А.І, Гурскага; Уступ. арт. А.І. Гурскага, А.С. Ліса. – 2-е выд., выпр. - Мн.: Бел. навука, 2003. – 429 с.

33. Кабакова, Г.И. Мать / Г.И. Кабакова // Славянские древности. Этнолингвистический словарь / Под ред. Н.И. Толстого. Т. 3. К (Круг) – П (Перепёлка). – М.: Международные отношения, 2004. – С. 203 – 208.

34. Казакова, І.В. Этнічныя традыцыі ў духоўнай культуры беларусаў / І.В. Казакова. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 151 с.

35. Калачова, І.І. Народныя традыцыі і звычаі выхавання: Этнапедагагічная спадчына народаў Беларусі / І.І. Калачова. – Мн.: НІА, 1999. – 179 с.

36. Калачова, І.І. Этнакультурныя працэсы ў гарадской сям'і беларусаў у апошняй трэці ХХ – пачатку ХХІ стст. / І.І. Калачова. – Мн.: “Беларуская навука,” 2009. – 266 с.

37. Калачова, І.І. Этнапедагагічныя традыцыі беларусаў і іх уплыў на сучасную гарадскую сям'ю (з вопыту абследавання сямей г. Мінска) / І.І. Калачова. – Мн.: Бел. ун-т культуры і друку РБ, 1995. – 16 с.

38. Касцюкевіч С.У. Е.Р. Раманаў – даследчык побыту дзяцей беларусаў / С.У. Касцюкевіч // “Открыть миру душу белоруса...” Матэрыялы міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі прысвечанай 150-годдзю з дня нараджэння Еўдакіма Раманавіча Раманава (25-26 кастрычніка 2005, Гомель) / рэдкал.: А.Р. Яшчанка [і інш.]. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2005. – С. 138 – 141.

39. Касцюкевіч С.У. Семантыка і функцыі традыцыйных цацак беларусаў у ХІХ – ХХ стст.: аўтарэферат дысертацыі канд. ист. наук; спец. 07.00.07 / С.У. Касцюкевіч. – Мінск, 2004. – 20 с.

40. Касцюкевіч С.У. Цацка ў культуры беларусаў / С.У. Касцюкевіч // Праблемныя напрамкі развіцця мастацкай творчасці і вербальнай культуры нацыі: матэрыялы Міжнар. навук. канф. (20 – 21 ліст. 2003 г.). – Мн.: БДПУ, 2004. – С. 81 – 82.

41. Каспяровіч, М. Для чаго і як вывучаць быт дзяцей / М. Каспяровіч // Наш край. – 1930. – № 3. – С. 15 – 20.

42. Киркор, А. Этнографический взгляд на Виленскую губернию / А. Киркор // Этнографический сборник. – 1858. – Вып. 3. – С. 115 – 276.

43. Кон, И.С. Ребёнок и общество (историко-этнографическая перспектива) / И.С. Кон. – М.: Политиздат, 1967. – 383 с.

44. Кон, И.С. Материнство и отцовство в историко-этнографической перспективе / И.С. Кон // советская этнография. – 1987. – № 6. – С. 26 – 37.
45. Конан, У.М. Ля вытокаў самапазнання: станаўленне духоўных каштоўнасцей у святле фальклору / У.М. Конан – Мінск: Маст. літаратура, 1989. – 238.
46. Костюкевич С.В. Традиционные суеверия белорусов в современном семейном воспитании детей / С.В. Костюкевич // Современная семья и проблемы семейного воспитания. Материалы международной научно-практической конференции в 2-х ч. Ч.1. – Могилёв: УО «Могилёвский государственный университет им. А. Кулешова», 2008. – С. 371 – 375.
47. Костюкевич С.В. Этнологическое изучение приёмов воспитания детей как направление краеведения / С.В. Костюкевич // Краязнаўства як адзін з накірункаў вучэбна-выхаваўчай работы ў школе і ВНУ. Матэрыялы рэспубліканскай навуковай канферэнцыі (28-29 сакавіка 2008 г.). Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна. – Брэст: “Альтэрнатыва,” 2008. – С. 84 – 88.
48. Крываносава, А.Э. Ідэі маральнага выхавання ў беларускай народнай педагогіцы: Дысертацыя / Крываносава, А.Э. – Віцебск: ВДУ імя П.М. Машэрава, 1998. – 106 с.
49. Куликович, К.А. Истоки этнической педагогики белорусов / Бел. гос. пед. ун-т им. М. Танка / К.А. Куликович – Мн.: БГПУ, 1998. – 42 с.
50. Куновская, Л.П. Роль семьи в межпоколенческой трансляции национальных традиций / Л.П. Куновская // Социальные и социокультурные процессы в современной Беларуси: социол. анализ: сб. научн. трудов / редкол.: Е.М. Бабосов [и др.] – Мн., 2001. – Вып. 3. – С. 104 – 108.
51. Кухаронак, Т.І. Радзінныя звычаі і абрады беларусаў : кан. ХІХ – ХХ стст. – Мн.: Навука і тэхніка, 1993. – 126 с.
52. Кухаронак, Т.І. Сацыяльна-педагагічны патэнцыял беларускіх свят і абрадаў: вучэбна-метада. дапам. / Т.І. Кухаронак, В.Г. Кухаронак. – Мн.: Бел. дзярж. пед. ун-т, 2005. – 108 с.
53. Магілёўчык, З.К. Санітарна-гігіенічныя ўмовы хаты і двара беларускага сялянства / З.К. Магілёўчык // Наш край. – 1927. – №6 – 7. – С. 5 – 7.
54. Малахеев-Мирович, В. Воспитательное значение игрушек / В. Малахеев-Мирович // Игрушка. Её история и значение. Сб. ст. под ред. Н.Д. Бартрам [и др.]. – М.: тип. И.Д. Сытина, 1912. – С. 140 – 197.
55. Мид, М. Культура и мир детства: избранные произведения / М. Мид; пер. с англ. и коммент. Ю.А. Асеева; сост., авт. и послесл. и отв. ред. И.С. Кон. – М.: Наука, 1988. – 429 с.
56. Малыя жанры. Дзіцячы фальклор / Т.В. Валодзіна, А.І. Гурскі, Г.А. Барташэвіч. К.П. Кабашнікаў; навук. рэд. А.С. Фядосік. – Мінск: Беларуская навука, 2004. – 439 с.

57. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-западного края / Собр. и приведена в порядок П.В. Шейном. Т. 1, Ч. 1. Бытовая и семейная жизнь белоруса в обрядах и песнях. – Санкт-Петербург: Императорская академия наук, 1887. – 585 с.
58. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-западного края / Собр. и приведена в порядок П.В. Шейном. Т. 1, Ч. 2. Бытовая и семейная жизнь белоруса в обрядах и песнях. – Санкт-Петербург: Императорская академия наук, 1890. – 712 с.
59. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-западного края / Собр. и приведена в порядок П.В. Шейном. Т. 2: Сказки, анекдоты, легенды, предания, воспоминания, пословицы, загадки, приветствия, пожелания, божба, проклятия, ругань, заговоры, духовные стихи и проч. – 1893. – XX, [1]. – 715 с.
60. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. / Собр. и приведена в порядок П.В. Шейном. Т. 3. Описание жилища, одежды, пищи, занятий, препровождения времени, игр, верований, обычного права наследства и проч. – СПб, 1902. – 535 с.
61. Маховская, И.С. Белорусская традиционная родинная обрядность в восточноевропейском контексте (кон. XIX – нач. XXв.): дис. ... канд. ист. наук: 07.00.07. / И.С. Маховская – Минск, 1999. – 116 с.
62. Міхайлава, А.Л. Вопыт фарміравання маральнага і фізічнага здароўя дзяцей дашкольнага ўзросту у народнай педагогіцы / А.Л. Міхайлава // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия Е. Педагогические науки. – 2007. – № 5. – С. 61 – 65.
63. Міхайлава, А.Л. Фарміраванне маральнага і фізічнага здароўя асобы ў беларускай народнай педагогіцы кан XIX - пач. XX стагоддзя: манаграфія / А.Л. Міхайлава. – Віцебск: УА "ВДУ імя П.М. Машэрава," 2007. – 153 с.
64. Народная медицина: ритуальна-магічная практыка / Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Беларусі; уклад., прадм. і паказ. Т.В. Валодзінай; навук. рэд А.С. Ліс. – Минск: Беларуская навука, 2007. – 776 с.
65. Народная педагогіка беларусаў / У.М. Конан [і інш.] – Минск : НІА, 1996. – 165 с.
66. Нарыс гісторыі беларускай дзяржаўнасці: XX стагоддзе / М.П. Касцюк [і інш.]; рэдкал.: А.А. Каваленя [і інш.]; Нац. акадэмія навук Беларусі, Інстытут гісторыі. – Минск: Беларуская навука, 2008. – 615 с.
67. Нарысы педагогічнай думкі беларускага народа / Я.І. Сярмяжка, Л.П. Паўлава, Л.Г. Зайцава. – Магілёў: МДУ, 1995. – 131 с.
68. Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь (НГА РБ). – Фонд 2502. – Воп. 1. – Спр. 707. – Л. 1 – 123.

69. Нездемковская, Г. В. Актуальные проблемы развития этнопедагогике на современном этапе / Г.В. Нездемковская // Мир образования – образование в мире. Научно-методический журнал. – 2010. – № 1. – С. 66 – 73.
70. Никифоровский, Н.Я. Очерки Витебской Белоруссии: Игры и игроки / Н.Я. Никифоровский // Этнографическое обозрение. – 1897. – № 3. – С. 21 – 66.
71. Никифоровский, Н.Я. Очерки престонародного життя-быття в Витебской Белоруссии и описание предметов обиходности / Н.Я. Никифоровский. – Витебск: Губернская тип., 1895. – 552 с.
72. Никифоровский, Н.Я. Престонародные приметы и поверья, суеверные обряды и обычаи, легендарные сказания о лицах и местах / Н.Я. Никифоровский; предисл. и коммент. А.М. Подлипского. – Х. – Витебск: Губ. типо-лит., 1897. – 336 с.
73. Пахаванні. Памінкі. Галашэнні / Рэд. кал.: А.С. Фядосік (гал. рэд.) і інш.; уклад тэкстаў, уст. артык. і камент. напеваў Т.Б. Варфаламеевай. – Мн.: Навука і тэхніка, 1986. – 615 с.
74. Первая всеобщая перепись населения Российской империи, 1897 г. / под ред. Н.А. Тройницкого / Витебская губерния, тетрадь 1. – II – 1901. – 51 с.
75. Полацкі дзяржаўны рэгіянальны архіў. – Фонд 55. – Воп. 1. – Спр. 6. – Л. 1 – 12.
76. Полацкі этнаграфічны зборнік. Вып.1. Народная медыцына беларусаў Падзвіння. У 2 ч. Ч. 1 / склад. У.А. Лобач, У.С. Філіпенка. – Наваполацк: ПДУ, 2006. – 148 с.
77. Полацкі этнаграфічны зборнік. Вып.1. Народная медыцына беларусаў Падзвіння. У 2 ч. Ч. 2 / склад. У.А. Лобач, У.С. Філіпенка. – Наваполацк: ПДУ, 2006. – 332 с.
78. Покровский, Е.А. Физическое воспитание детей у разных народов преимущественно России / Е.А. Покровский // Известия императорского общества любителей естествознания, антропологии и этнографии. – 1884. – Т. 45. – Вып. 2. – 232 с.
79. Радзіны: Абрад. Песні / Уклад. і сістэм. тэкстаў Г.А. Пятроўскай, апісанне абрадаў Т.І. Кухаронак; уступ. арт. і камент. Г.А. Пятроўскай, Г.В. Таўлай, Т.І. Кухаронак; Рэдкал.: А.С. Фядосік і інш. – Мн.: Беларуская навука, 1998. – 637 с.
80. Ракава, Л.В. Дынаміка структуры сям’і беларусаў / Л.В. Ракава // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. Вып.2 / Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі; навук. рэд. А.І. Лакотка – Мн: Права і эканоміка, 2007. – С. 404 – 410.
81. Ракава, Л.В. Народная педагогічная сістэма / Л.В. Ракава // Адукацыя і выхаванне – 1996. – № 2. – С. 20 – 28.
82. Ракава, Л.В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы / Л.В.

Ракава – Мн.: Ураджай, 2000. – 111 с.

83. Ракава, Л.В. Традицыйная мадэль дзяцінства: этнапедагогіка / Л.В. Ракава // Воспитание школьников. – 1998. – №5. – С. 29 – 35.

84. Ракава, Л.В. Эвалюцыя традыцый сямейнага выхавання беларусаў у XIX – XX стст. / Л.В. Ракава. – Мн.: Беларуская навука, 2009. – 311 с.

85. Рожнова, П. Семья в народных традициях: этнопедагогика / П. Рожнова // Воспитание школьников. – 1998. – №5. – С. 29 – 35.

86. Романов, Е.Р. Белорусский сборник / Е.Р. Романов. – Вып. 8: Быт белоруса. – Вильно: Б. м., 1912. – 600 с.

87. Рудкоўская, А.Э. Маральны ідэал у беларускай народнай педагогіцы / А.Л. Рудкоўская // Веснік ВДУ. – 1997. – №2 (4). – С. 39 – 42.

88. Салееў, В.А. Этнапедагогіка і эстэтычнае развіццё асобы / В.А. Салееў. – Мн.: Нац. інстытут адукацыі, 1994. – 181 с.

89. Сацыяльна-педагагічны патэнцыял беларускіх свят і абрадаў: вучэб.-метада. дапам / Аўтар-склад. Т.І. Кухаронак, В.Г. Кухаронак. – Мн.: БДПУ, 2005. – 108 с.

90. Сержпутоўскі, А.К. Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў / А.К. Сержпутоўскі. – Мінск : Універсітэцкае, 1998. – 301 с.

91. Сычова, І.С. Народная педагогіка Мазырскага Палесся. Метадычныя ўказанні і праграма-апытальнік для збора матэрыялаў па народным выхаванні для студэнтаў педагагічных ВНУ / І.С. Сычова. – Мазыр: Мазырскі дзяржаўны педагагічны універсітэт імя І.П. Шамякіна, 2006. – 116.

92. Сычова, І.І. Прынцыпы эстэтычнага выхавання ў беларускай народнай педагогіцы / І.І. Сычова // Адукацыя і выхаванне. – 2006. – № 10. – С. 65 – 74.

93. Сямёнава, В. Выхаванне ў беларускай сям’і: этнапедагогіка / В. Сямёнава // Адукацыя і выхаванне. – 1999. – Вып.4. – С. 79 – 88.

94. Традиции семейного воспитания в народной педагогике: сборник материалов региональной научно-практической конференции (Брест, 27 апреля 2007 г.). – Брест: Бр ГУ, 2007. – 68 с.

95. Традицыйная мастацкая культура Беларусаў. У 6 т. т. 2. Віцебскае Падзвінне. / Т. Б. Варфаламеева, А. М. Боганева, М. А. Козенка і інш.; складальнік Т. Б. Варфаламеева. – Мн., Бел. навука, 2004. – 910 с.

96. Туболец, С.Р. Сістэма метадаў эстэтычнага выхавання ў беларускай народнай педагогіцы / С.Р. Туболец // Народная асвета. – 2002. – № 11 – 12. – С. 50 – 52.

97. Фядосік, А.С. Беларуская сямейна-абрадавая паэзія / А.С.Фядосік. – Мінск : Беларускі кнігазбор, 1997. – 127 с.

98. Харузіна, В.Н. Игрушки у малокультурных народов / В.Н. Харузіна // Игрушка, её история и значение: сб. статей под ред. Н.Д. Бартрам [и др.]. – М.: Тип. тов-ва И.Д. Сытина, 1912. – С. 85 – 139.

99. Харузина, В.Н. Об участии детей в религиозно-обрядовой жизни / В.Н. харузина // Этнографическое обозрение. – 1911. – № 1 – 2. – С. 1 – 78.
100. Цітоў, В.С. Народная спадчына: матэрыяльная культура ў лакальна-тыпалагічнай разнастайнасці / В.С. Цітоў; навук. рэд. Г.В. Штыхаў. – Мн.: Навука і тэхніка, 1994. – 300 с.
101. Чарадзеіныя казкі: у 2 ч. Ч.1. / НАН Беларусі.ю Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; склад. К.П. Кабашнікаў, Г.А. Барташэвіч, рэд. выд. В.К. Бандарчыка. – 2-е выд., выпр.і. дапрац. – Мн.: Бел. навука, 2003. – 639 с.
102. Чэчат, В.У. Педагогіка сямейнага выхавання: тэарэт.-метаад. аспект / М-ва адукацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны інстытут адукацыі / В.У. Чэчат. – Мн.: НІА, 1995. – 195 с.
103. Шпилевский, П.М. Путешествие по Полесью и белорусскому краю / П.М. Шпилевский. – Мн.: Беларусь, 2004. – 247 с.
104. Эльконін, Д.Б. Псіхалогія ігры / Д.Б. Эльконін. – М.: Педагогіка, 1978. – 304 с.
105. Эстэтычнае выхаванне ў беларускай народнай педагогіцы: праграма і метадычныя рэкамендацыі да спец. курса студэнтам пед. ВНУ. – Мазыр: МПДУ, 2007. – 92 с.
106. Этнаграфія Беларусі: энцыкл. / рэдкал.: І.П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Мн.: Беларус. сав. энцыкл., 1989. – 575 с.
107. Этналогія Беларусі: традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве / Т.А. Наваградскі. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.
108. Якубінская, А.Д. Традыцыйныя спосабы і сродкі сацыялізацыі дзяцей у беларускіх сялян у другой палове XIX – першай палове XX стагоддзяў: аўтарэф. ... дыс. канд. гіст.наук 07.00.07 / А.Д. Якубінская; Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. – Мн., 2009. – 22 с.
109. Яцкевіч, Т.Д. Традыцыйная дзіцячая мэбля беларусаў і яе роля ў першапачатковым фізічным выхаванні / Т.Д. Яцкевіч // Традыцыйная фізічная культура беларусаў: гісторыя, тэорыя, практыка: матэрыялы II Рэсп. канф. па праблемах традыц. фіз. культуры беларусаў, Мінск, 15–16 крас. 1999 г. / БДПУ ім. М. Танка; рэдкал. Л.Н. Ціхаміраў [і інш.] – Мінск, 1999. – С. 140 – 142.
110. Матэрыялы інтэрнета / рэжым доступа: <http://abcdefghijklm.livejournal.com/1072373.html> / Час доступа: 03.01.2011.